

HOOFSTUK III

DIE WERKWIJSE EN UITKOMS VAN DIE ONDERSOEK

1. INLEIDING

1.1 Die empiriese ondersoek.

'n Groep van 181 hoërskoolleerlinge, vanaf st. 6 - st. 9, is by die empiriese ondersoek betrek met die oog op moontlike hulpverlening aan hierdie potensieel te vroeë skoolverlaters. Hierdie groep leerlinge is uit 12 verskillende hoërskole in Pretoria verkry. Drie van hierdie skole word in 'n laer-, drie in 'n hoër- en ses in 'n gemiddelde sosio-ekonomiese omgewing aangetref.

Deur bemiddeling van die verskillende wyksinspekteurs is die skoolhoofde genader en is die belangrikheid van die probleem van te vroeë skoolverlating onder hulle aandag gebring. Die hoofnavorser het die skoolhoofde per brief van die ondersoek, en die doel daarvan, in kennis gestel en 'n beroep op hulle samewerking in die verband gedoen. Hulle is versoek om die potensieel te vroeë skoolverlaters, wat betrek sou word, vir die navorser gereed te kry. Die vereistes waaraan hierdie leerlinge moes voldoen, is ook in die brief uiteengesit. Na selektering van die groep wat pedoterapie sou ontvang (vergelyk Hoofstuk III, p.60) is ook 'n brief aan die ouers van die betrokke leerlinge gerig waarin die ondersoek en die doel daarvan, aan hulle bekend gestel is. Van hulle is ook verneem of dit vir hulle moontlik sou wees om hul kind een middag per week na die Kinderleiding-instituut van die Universiteit van Pretoria te neem vir hulpverlening. Uit die antwoorde hierop het dit geblyk dat dit vir die meeste nie moontlik was nie. Om hierdie rede het die hoofnavorser die betrokke onderwysowerhede genader en is toestemming verkry om die pedoterapie by die skole, en wel in skooltyd, te doen. Dit het meegebring dat die navorser elke week al die betrokke skole moes besoek.

Die brief aan die skoolhoofde is opgevolg deur 'n persoonlike besoek van die navorser. 'n Tyd is toe bepaal waarop die

navorser en die potensieel te vroeë skoolverlaters, wat deur die hoofde aangewys sou word, mekaar sou ontmoet en waartydens sekere selekteringsmedia ingeskakel sou word.

1.2 Afgrensing van die potensieële skoolverlaters.

Die skoolhoofde is versoek om vyf leerlinge uit elke standaard van st. 6 - st. 9 aan te wys wat oor die hoogste intelligensiesyfers beskik maar wat skolasties nie in ooreenstemming daarmee presteer nie. Daar is dus gepoog om 20 potensieel te vroeë skoolverlaters uit elke skool te betrek.

Uit die samewerking wat van die skoolhoofde in hierdie verband verkry is, was dit duidelik dat hulle deeglik bewus was van die ernstigheid en dringendheid van die te vroeë skoolverlatingsprobleem. Verder het ook geblyk dat die uitkenning van hierdie leerlinge nie ernstige probleme oplewer nie. Die potensieel te vroeë skoolverlater word dus as sodanig herken en die skoolhoof, as volwasse opvoeder, is bewus daarvan dat hy h verantwoordelikheid teenoor hierdie kind-in-nood het (vgl. 13, p.17). Dit is egter veral ten aansien van die hulpverlening aan hierdie hulpbehoewende kinders dat daar h groot mate van onkunde in hoërskole bestaan. Dit is egter verblydend dat hierdie kinders wel uitgeken word sodat, waar daar wel opgeleide ortopedagoë beskikbaar is, pedoterapeutiese hulp aan hulle verleen kan word.

Die verspreiding, volgens intelligensiesyfer, van die leerlinge wat betrokke was, word in die ondergestaande tabel aangedui. Die intelligensiesyfers is met behulp van die Nuwe Suid-Afrikaanse Groepskaal van die Raad vir Geesteswetenskaplike Navorsing bepaal en is van die skoolhoofde verkry.

T A B E L I

VERSPREIDING VAN POTENSIEEL TE VROEË SKOOLVERLATERS

I.K. GESIAG	105-109		110-114		115-119		120-124		125-129		130-134		135-139		140 +		TOTAAL		
	S	D	S	D	S	D	S	D	S	D	S	D	S	D	S	D	S	D	
<u>ST</u>																			
6	3	3	3	7	1	4	4	2	2		2	1					15	17	
7	3	2	4	7	5	5	4	6	3		5	2	2				26	22	
8	2	1	1		4	8	6	11	2	3	2	2	1				18	25	
9			5	1	11	1	7	2	10	5	4	1	1	1	1		39	11	
10							2	1	1		1		1		1	1	6	2	
TOTAAL	8	6	13	15	21	18	23	22	18	8	14	6	5	1	2	1	104	77	
GROOT TOTAAL																181			

Uit bostaande tabel kan ook gesien word dat al die leerlinge wat betrokke was, oor bogemiddelde verstandelike moontlikhede beskik het.

1.3 Selektering van die pedoterapiegroep.

Die potensieel te vroeë skoolverlaters, soos deur die skoolhoofde aangewys, is op 'n voorafbepaalde datum deur die navorser by die skool ontmoet. Die leerlinge is daarop gewys dat hulle verstandelik bogemiddeld is maar dat hulle skolastiese prestasies nie daarmee in ooreenstemming is nie. Die doel van die ondersoek is ook aan hulle verduidelik, naamlik om hulle te steun tot die optimale aktualisering van hul verstandelike moontlikhede. Hulle is versoek om hul volle samewerking te gee en om die vraelyste wat sou volg, eerlik te beantwoord.

As selekteringsmedia* is van die Rotter Onvoltooide Sinne-medium en die P.H.S.F. - Verhoudingevraelys gebruik gemaak.

* Aangesien al die media wat in hierdie ondersoek gebruik is, reeds in ander werke (vgl. 1 - 4,7,11,15 en 16) volledig bespreek is, word dit nie weer hier gedoen nie.

Laasgenoemde vraelys gee 'n beeld van die kind se persoonlike-, huislike-, sosiale- en formele verhoudinge. Uit die gegewens soos verkry uit hierdie twee vraelyste kon 'n voorlopige persoonsbeeld van elke potensieel te vroeë skoolverlater saamgestel word. Deur middel van 'n fenomenologiese evaluering van wat hy van homself in die beantwoording van die vraelyste openbaar het, is 'n voorlopige leefwêreldbeeld van die potensieël skoolverlater verkry asook van die wyse waarop hy verhoudinge binne sy leefwêreld stig. Wanneer 'n kind 'n sin as volg voltooi: "Ek haat my ouers" of "Die toekoms hou vir my baie in as ek van die huis af kan wegkom" is dit duidelik dat hy die verhouding met sy ouers as ontoereikend beleef.

Uit die aard van die saak is dit duidelik dat al die leerlinge wat deur die skoolhoofde aangewys was, nie ook by die terapiegroep ingeskakel kon word nie. Die rede hiervoor is dat dit net nie moontlik is om aan so 'n groot groep leerlinge individuele hulpverlening te bied nie. Al die leerlinge was dan ook nie ewe geskik vir die doel van die pedoterapie nie. Dit was dus nodig om 'n aantal leerlinge te selekteer en dit is gedoen deur eerstens die volgende leerlinge uit te skakel:

- a) alle leerlinge met 'n Intelligensie Kwosiënt van 119 en minder ;
- b) alle st. X - leerlinge wat deur skoolhoofde ingesluit is ondanks die feit dat slegs om st. 6 - 9 leerlinge gevra is ;
- c) alle st. VI leerlinge. Uit gesprekke met skoolhoofde het dit geblyk dat dit nog nie vir hulle duidelik was wie wel onderpresteerders is nie ;
- d) alle leerlinge wie se situasie onophefbaar was, soos byvoorbeeld waar die ouers geskei is en dit die oorsprong van die probleem blyk te wees (radikale vervreemding tussen gesinsgenote kan hier ook opgemerk word) ;
- e) alle leerlinge wie se ouers nie bereid was om 'n onderhoud met die navorser te voer nie en sodoende mee te help om hul kind te steun tot optimale aktualisering van sy verstandelike moontlikhede ;

f) alle leerlinge wat duidelik nie eerlik was in die beantwoording van die vraelyste nie. Hier is veral gelet op die gegewens soos verkry uit die Gewensdheidskaal (vgl. 16, p.8) van die P.H.S.F. - Verhoudingevraelys wat h aanduiding gee van die erns of eerlikheid waarmee h persoon die vraelys beantwoord.

Die verspreiding, volgens intelligensiesyfer en standerd, van die leerlinge wat toe wel by die pedoterapiegroep betrek is, het soos volg daaruit gesien.

T A B E L Ia

VERSPREIDING VAN PEDOTERAPIEGROEP

I.K. GESLAG	120-124		125-129		130-134		135-139		140 +		TOTAAL	
	S	D	S	D	S	D	S	D	S	D	S	D
<u>ST.</u>												
7	2				1	1					3	1
8		6										6
9			1	3	2		1				4	3
TOTAAL	2	6	1	3	3	1	1				7	10
GROOT TOTAAL												17

Aangesien die leerlinge wat by die pedoterapiegroep betrokke was oor h groot area versprei was en die hulpverlening by die skole moes plaasvind, is daar, vanweë die navorser se beperkte tyd, gepoog om meer as een leerling by h skool te betrek. Waar daar slegs een leerling by h skool was wat aan al die vereistes voldoen het, moes hy/sy noodgedwonge uitgeskakel word. Daar is egter seker gemaak dat die skole verteenwoordigend was van alle sosio-ekonomiese groepe.

Langs hierdie weg is 17 leerlinge uit agt verskillende skole geselekteer aan wie hulp verleen is. Hierdie leerlinge is een maal per week, vir h periode van 35 minute by die skool besoek en met elkeen is van 9 - 12 terapeutiese gesprekke gevoer. Hierdie gesprekke was oor h tydperk van ses maande versprei en is deur kwartaalseksamens en skoolvakansies onderbreek.

2. Pedoterapie aan die potensieel te vroeë skoolverlaters.

2.1 Organisatoriese prosedure.

Na selektering van die pedoterapiegroep is die skoolhoofde weer besoek en is die name van die leerlinge wat by die groep betrek sou word, aan hulle bekend gemaak. Die ouers van hierdie leerlinge is ook van die ondersoek en die doel daarvan in kennis gestel. Aangesien dit vir die meeste ouers nie moontlik was om hul kinders na die Kinderleidinginstituut van die Universiteit van Pretoria te neem vir hulpverlening nie, moes dit een maal per week by die skole plaasvind.

Uit die gegewens soos verkry uit die selekteringsondersoek kon 'n voorlopige persoonsbeeld van elke leerling saamgestel word. Om egter 'n volledige persoonsbeeld* van dié wat by die pedoterapiegroep betrokke was, te verkry, is alkeen van hulle individueel diagnosties ondersoek. Eerstens is 'n historiesiteitsgesprek met die ouers van elke leerling gevoer met die doel om hulle siening te verkry van die wyse waarop die kind in die verlede verhoudinge gestig het. Uit hierdie gesprek is ook 'n beeld verkry van die gesinstruktuur waarbinne elke kind homself bevind, van sy fisiese-, affektiewe- en normatiewe wording asook van sy primêre- en sekondêre pedagogiese situasie.

Na die historiesiteitsgesprek met die ouers is elke potensieel te vroeë skoolverlater individueel met behulp van diagnostiseringsmedia ondersoek waardeur hy homself op indirekte wyse openbaar het. Deur sy antwoorde op die Rorschach - inkvlekmedium, die grafiese ekspressie medium, projeksie- en expressiemedia (T.A.T., The Michigan Picture Test** en die Symonds Picture-story Test***) asook op enkele vraelyste soos die

* Persoonsbeeld: Die verkryging hiervan berus op die inskakeling van fundamentele metodes soos die pedagogiese gesprek, pedagogiese observasie, omgang en ontmoeting met gepaardgaande inskakeling van verkenningsmedia, naamlik die historiesiteitsgesprek, intelligensiemedium, Hermann Rorschach - inkvlekmedium en projeksie- en ekspressiemedia.

** Uitgegee deur Science Research Associates, Chicago, 1953.

*** Uitgegee deur Bureau of Publications of the Columbia University, New York, 1949.

I.P.A.T - angsskaal, die Hoërskool Persoonlikheidsvraelys en die 19 - Veld Belangstellingsvraelys (vgl. 1 - 4,7,11,15 en 16) openbaar die potensieel te vroeë skoolverlater die wyse waarop hy verhoudinge stig binne sy leefwêreld asook sy belewing van hierdie verhoudinge. Langs hierdie weg kon dus deurgedring word tot die faktore wat aanleiding gegee het tot die versteuring van sy leerverhoudinge en die onderaktualisering van sy verstandelike moontlikhede en kon 'n volledige persoonsbeeld verkry word.

Uit hierdie diagnostiseringsondersoek het dit geblyk dat daar 'n groot aantal aanleidende faktore (vergelyk Hoofstuk I) is en dat die oorsprong van die probleem in baie gevalle in die gesinsituasie self te vinde was. 'n Versteurde verhouding tussen die potensieel te vroeë skoolverlater en een of albei sy ouers, 'n versteurde vader-moeder verhouding, oorbeskerming of verwerping gee byvoorbeeld aanleiding tot angs en onsekerheid wat die moontlikheid van opitmale verstandelike aktualisering tot 'n minimum beperk. Om hierdie rede is daar bo en behalwe die historisiteitsgesprek, een of meer begeleidente gesprekke met die ouers gevoer waarin hulle gewys is op hulle aandeel aan hul kind se gebrekkige skolastiese prestasie. Aangesien hulle samewerking van die grootste belang is vir die doel van die pedoterapie, is die ouers begelei tot beter begryping van die gebeure in die opvoedingsituasie. Deur die anderse opvoeding wat hieruit voortgespruit het, is 'n gepreformeerde veld vir pedoterapie geskep wat dit vir die pedoterapeut moontlik gemaak het om die potensieel te vroeë skoolverlater te steun tot herbetekening van en nuwe singewing aan sy situasie.

2.2 Hoofmomente uit die verloop en inhoud van die pedoterapie.

Wanneer daar van pedoterapie gepraat word, word daarmee bedoel die heropvoeding van die ontspoorde kind met die doel om hom te bring tot 'n herbelewing as herbetekening van sy gesitueerdheid (vgl. 12, p.40). Aangesien die pedoterapeutiese gebeure binne die pedagogiese situasie plaasvind, sal dit ook aan al die moontlikheidsvoorwaardes moet voldoen wat aan die opvoedingsgebeure gestel word. Pedoterapie is nie iets wat buite die

opvoedingsituasie staan nie, in wese is dit opvoeding en wel heropvoeding (vgl. Hoofstuk II, p.31). Dit hou dus in dat die verhouding- en verloopstrukture met behulp van pedagogiese bedrywighede in die pedoterapeutiese situasie gerealiseer moet word sodat die einddoel, naamlik die volwassenheid van die ontspoorde kind, bereik kan word.

Vervolgens word 'n beeld gegee van die verloop van die pedoterapeutiese gesprekke met die potensieel te vroeë skoolverlaters wat by hierdie ondersoek betrokke was. Dit moet egter hier baie duidelik gestel word dat hierdie slegs riglyne is. Aangesien elke mens 'n unieke wese is en dus in die pedoterapie voorsiening daarvoor gemaak moes word, was die verloop in al die gevalle nie noodwendig soos hieronder beskryf nie.

Landman (vgl. 10, p. 42 - 71) onderskei die volgende essensies van bogenoemde strukture:

1. Verhoudingstrukture.

- a) Vertrouensverhouding.
- b) Gesagsverhouding.
- c) Begrypingsverhouding.

2. Verloopstrukture.

- a) Pedagogiese omgang.
- b) Pedagogiese ontmoeting.
- c) Opneem van bemoeienisverantwoordelikheid (Engagement).
- d) Pedagogiese bemoeienis.
 - i) Ingryping.
 - ii) Instemming.
- e) Terugkeer na pedagogiese omgang.
- f) Periodieke verlating.

3. Pedagogiese bedrywighede (vgl. 9, p.135 - 137).
- a) Betekening met toenemende verantwoordelikheid.
 - b) Geleidelike wegbreek van inspanningloosheid.
 - c) Genormeerde voor- en nalewing.
 - d) Pedagogiese waag met mekaar.
 - e) Dankbaarheid vir geborgenheid.
 - f) Aanspreeklikheid vir verhoudinge.
 - g) Hoop op toekomstige volwassenheid.
 - h) Ontwerp van moontlikhede tot volwassenheid.
 - i) Geleidelike vervulling van bestemming.
 - j) Toenemende agting vir menswaardigheid.
 - k) Volwassenheid deur toenemende selfbegryping.
 - l) Verowering van vryheid tot verantwoordelikheid.

Bostaande strukture is nie losstaande van mekaar in die pedagogiese situasie nie en daarom is hulle ook ten nouste ver- vleg in die pedoterapeutiese gebeure. Reeds tydens die selek- teringsondersoek was daar pedagogiese omgang aangesien die navorser, as volwassene, en die potensieel te vroeë skoolverlaters, as opvoedlinge, by mekaar in dieselfde ruimte was. Hulle was bewus van mekaar se teenwoordigheid en daar was dus reeds sprake van 'n gesagsverhouding.

Die eerste twee of drie pedoterapeutiese gesprekke is hoofsaaklik daaraan gewy om tot 'n ontmoeting met die potensieel te vroeë skoolverlater te kom. Dit het dus nie soseer gegaan om die inhoud van hierdie gesprekke nie maar die pedoterapeut moes bou aan 'n vertrouensverhouding sodat die by-mekaar-wees kon oorgaan in 'n intieme met-mekaar-wees. Daar moes 'n veilige ons- heidsruimte gestig word vanwaar die leerling bereid sou wees om te waag en om saam met die pedoterapeut, sy probleem te eksplloreer. Tydens hierdie eerste paar gesprekke is die leerling ook gewys op sy goeie verstandelike moontlikhede en is hy gesteun om in 'n toenemende mate die verantwoordelikheid te aanvaar vir die optimale aktualisering daarvan.

Uit hierdie eerste pedoterapeutiese gesprekke het dit ook geblyk dat slegs vier van die leerlinge wat by die pedoterapie- groep betrokke was, in 'n mate 'n metode gehad het waarvolgens

hulle gestudeer het. Ten aansien van hierdie saak is daar vervolgens aan hulle leiding gegee en deur die implementering van verantwoordbare studiemetodes (vgl. 5 en 6) is daar gepoog om hierdie leerlinge te laat wegbreek van hul inspanningloosheid. Die feit dat hulle wel die metode aangepak het, was reeds 'n aanduiding daarvan dat die vertrouensverhouding reeds tot so 'n mate gevestig was dat hulle bereid was om saam met die pedoterapeut te waag. Deur steungewing in die keuse van 'n beroep, is die potensieel te vroeë skoolverlater gehelp in die ontwerp van sy moontlikhede tot volwassenheid.

Namate die vertrouensverhouding meer intens geraak het, het die potensieel te vroeë skoolverlater soms self oor sy probleem begin gesels. Wanneer sodanige heropvoedingsmomente sigbaar geword het moes die pedoterapeut die aanspreeklikheid opneem om oor te gaan tot pedoterapeutiese bemoeienis. Die moment staan bekend as engagement. Daarmee word bedoel "n ontmoeting waarin albei betrokke is by die verloop van die opvoedingsgebeure verantwoordelikheid op hulle neem vir wat voortvloei uit die pedagogiese ontmoeting" (10, p. 22). Die leerling word nie slegs gesteun tot die opneem van verantwoordelikheid vir sy aandeel aan die heropvoedingsgebeure nie maar die norm, die behoorlike word deur die pedoterapeut aan hom voorgeleef. Deur die nalewing van hierdie norm sal hy "geleidelik beweeg in die rigting van die inspanning wat van 'n volwassene verwag word" (8, p.39).

Na die sigbaarwording van heropvoedingsmomente en engagement, word pedoterapeutiese bemoeienis moontlik. Dit is gedoen deur ingryping of afkeuring van die afkeurenswaardige en instemming of goedkeuring van die goedkeurenswaardige. Dit het dus gepaard gegaan met 'n intensivering van die gesagsverhouding. Dit het ingehou dat die pedoterapeut eise en grense moes stel; hy moes wat behoort te wees en wat kan wees, in die pedoterapie laat geld (vgl. 12, p.66).

Na die voltrekking van pedoterapeutiese bemoeienis moes sou gou moontlik teruggekeer word na omgang om sodoende aan die potensieel te vroeë skoolverlater die geleentheid te gee om homself te wees. Dit gee hom ook die geleentheid om dit wat

van die pedoterapeut uitgegaan het te verwerk en te kom tot groter selfkennis.

Die pedoterapeut en die potensieel te vroeë skoolverlater kon nie permanent in mekaar se teenwoordigheid bly nie. Hulle moes ook periodiek die pedoterapeutiese situasie verlaat en vir korter of langer tydperke skei. Hierdie skeiding het aan die leerling die geleentheid gebied om die skeiding te "oefen" sodat latere algehele skeiding moontlik gemaak kon word. Dit het hom ook die geleentheid gegee om homself te wees en sy selfiemand-wees te laat gedy. Hierdie periodieke skeiding het dit ook vir die pedoterapeut duidelik gemaak in watter mate die leerling homself reeds met die norm vereenselwig het, dus hoe geslaagd sy hulpverlening was en waaraan hy nog aandag moes gee.

2.3 Ouerbegeleiding

Uit die volgende tabel kan n beeld verkry word van watter faktore (vgl. Hoofstuk I, p.5 - 12) aanleiding gegee het tot elke leerling wat by die terapiegroep betrokke was, se probleem van potensieel te vroeë skoolverlating.

TABEL II
AANLEIDENDE FAKTORE

NAAM	PHIEERE OFVOEDING- SITUASIE	SKOOL- SITUASIE	MILIEU	ARBEIDS- MARK	PERSOON- STRUKTUUR	ORGANIESE PROBLEME
ANNA						X
ANNETJIE	X					
ANNEMARIE	X					
CECILIA	X					
CORNA		X				
DAAN					X	
ELIZE	X					
FRIK	X					
JOHAN					X	
JOHANNES			X			
MARIAAN	X					
MARIANA	X					
MARIA	X					
MARTIN	X					
PAULUS		X				
RIA	X					
ROELF			X			
TOTAAL	10	2	2	0	2	1

Die verspreiding van al die leerlinge (181 leerlinge wat betrokke was) oor hierdie probleemvelde, sien soos volg daaruit.

TABEL II a

AANLEIDENDE FAKTORE

	PRIMERE OPVOEDING- SITUASIE	SKOOL- SITUASIE	MILIEU	ARBEIDS- MARK	PERSOON- STRUKTUUR	ORGANIESE PROBLEME
TOTAAL	108	36	15	3	11	8
PERSENTASIE VAN TOTAAL	59,7	19,9	8,3	1,6	6,1	4,4

Uit bostaande tabelle kan duidelik gesien word dat die oorsprong van die meeste van hierdie leerlinge se probleme in die primêre pedagogiese situasie gevind kan word. Hierdie leerlinge verteenwoordig 59,7% van die totaal. Om hierdie rede is daar in die begeleidende gesprek met die ouers gepoog om hulle aan die hand van die volgende verhoudingstrukture (vgl. 10 p.42-66) tot insig te bring in die opvoedingsgebeure.

Verhoudingstrukture.

i) Vertrouensverhouding.

Dit veronderstel dat daar 'n wedersydse vertroue tussen die volwassene, as opvoeder, en die kind asook tussen die opvoeders van die kind sal wees—dat hulle mekaar sal aanvaar en dat die kind as persoon beag sal word sodat hy tot die besef van sy eie waardigheid kan kom.

ii) Gesagsverhouding.

In die opvoedingsituasie staan die kind onder die gesag van die opvoeder en ook onder die gesag van die norm. Deur die verwerking van die gesagsverhouding word van die

kind verwag om sy verantwoordelikhede in 'n toenemende mate op homself te neem.

iii) Begrypingsverhouding.

Die opvoeder moet oor 'n grondige kennis van die kind beskik. Hy moet die wese van die kind begryp en hy moet ook oor kennis van die bestemming van die kind beskik.

Na die potensieel te vroeë skoolverlaters diagnosties ondersoek is, is 'n onderhoud met elke betrokke leerling se ouers gereël waarin die uitkoms van die ondersoek met hulle bespreek is. Bogenoemde strukture het as basis gedien om die ouers te begelei tot insig in die opvoedingsgebeure.

Aangesien baie van die ouers nie besef het dat hul kind 'n onderpresteerder, en daarom 'n potensieel te vroeë skoolverlater, is nie, was hierdie 'n uiters moeilike aangeleentheid waarin met die grootste versigtigheid te werk gegaan moes word. Om 'n antagonistiese houding by die ouers te voorkom, kon hulle nie direk met hul aandeel aan hul kind se onderprestasie gekonfronteer word nie, maar moes dit op 'n taktvolle wyse onder hul aandag gebring word.

Tydens hierdie begeliedende gesprek met die ouers is die erns van die te vroeë skoolverlatingsprobleem aan hulle verduidelik. Die hoogs bruikbare mannekrag wat daardeur verlore gaan en die implikasies (vgl. Hoofstuk I, p. 12 - 21) daarvan is met hulle bespreek. Hulle is ook daarop gewys dat hul kind oor goeie verstandelike moontlikhede beskik en tog in teenstelling daarmee onderpresteer. Dit is ook baie duidelik aan hulle gestel dat hy/sy, vanweë hierdie vasgelopenheid in die skoolsituasie, die gevaar loop om sy skoolloopbaan op 'n onverantwoordelike wyse te wil staak voor suksesvolle voltooiing daarvan. Verder is aan die ouers genoem dat hul kind se gebrekkige skoolvordering die direkte uitvloeisel van sy labiele affektiewe belewing is wat meebring dat hy op paties - affektiewe niveau stagneer en dus nie tot gnostisering op 'n hoër niveau kan kom nie (vgl. 14, p.24).

Tydens die gesprek is daar geleidelik meer in die rigting van die eintlike rede vir die leerling se onderprestasie beweeg, naamlik die versteurde onsheid in die primêre pedagogiesesituasie. Die verskillende verhoudingstrukture, soos hierbo genoem, is met die ouers bespreek ten einde hulle te begelei tot beter insig in die opvoedingsgebeure. Daar is veral klem gelê op die besondere verhoudingstruktuur ten aansien waarvan daar in h spesifieke geval, te kort geskiet is. So is daar dan in h geval waar dit veral die vertrouensverhouding is wat misloop, daarop gewys dat die kind as mens raakgesien moet word en as sodanig beag moet word. Dit moet ook vir hom duidelik wees dat hy onvoorwaardelik as kind aanvaar word, dat sy ouers bereid is om h verhouding met hom te stig en hom tot volwassenheid te begelei en dat hulle h veilige versorgingsruimte vir hom skep ondanks sy gebreke en tekortkominge. Hy moenie beleef dat hy slegs aanvaar word wanneer hy skolasties goed presteer nie. Afhangende dus van wat die oorsprong van die probleem was, is sake soos h gebrekkige of h te streng gesagsverhouding, oorbekerming of verwerping, agting vir menswaardigheid, begryping van die wese van die kind, ensovoorts met die ouers bespreek.

In gevalle waar dit geblyk het dat die ouers nie na behore tot insig in die opvoedingsgebeure begelei is nie, is verdere begeleidende gesprekke met hulle gevoer. Deur middel van die vermeerderde insig van die ouers in die probleem van hul kind, tesame met die steun van die pedoterapeut, is die potensieel te vroeë skoolverlater gesteun tot herbetekening van sy gesitueerdheid op grond van die positiewe beleving daarvan.

3. Die uitkoms van die empiriese ondersoek.

Onderstaande tabel gee h beeld van die skolastiese prestasies van die potensieel te vroeë skoolverlaters in die pedoterapiegroep soos wat hulle voor, tydens en na die hulpverlening presteer het. Die mate van onderprestasie wat daar was, kan ook afgelei word as elke leerling se intelligensiesyfer in aanmerking geneem word. Daar moet ook hier daarop gewys word dat alhoewel die skolastiese vordering die primêre oogmerk met die hulpverlening was, dit nie as die enigste beskou moet word nie. Alhoewel daar hier nie volledig daarop ingegaan word nie, blyk veral uit die maatskaplike werkster (kyk Hoofstuk

TABEL III
SKOLASTIESE PRESTASIES

NAAM	ST	TOTAIE I.K.	1973		1974							
			4 ^e KWARTAAL		1 ^e KWARTAAL		2 ^e KWARTAAL		3 ^e KWARTAAL		4 ^e KWARTAAL	
			KLAS	EIE	KLAS	EIE	KLAS	EIE	KLAS	EIE	KLAS	EIE
ANNA	9	125	49	48			A		46	49	46	49
ANNEMARIE	8	121	50	44			48	48			47	50
ANNETJIE	9	128	49	47			48	48	47	50	47	53
CECILIA	8	120	49	43	46	47	45	41	47	46	45	49
CORNA	7	134	58	58			63	54	58	57	60	53
DAAN	9	131	49	54			47	62	46	58	46	60
ELIZE	8	121	57	50	58	44	48	48	48	48	49	49
FRIK	9	128	49	53	46	43	46	50			45	49
JOHAN	9	136	49	52			47	40	46	42	46	41
JOHANNES	7	120	53	46	59	54	51	43	47	40	51	44
MARIAAN	8	120	57	40	58	50	48	48	48	49	49	46
MARIANA	8	124	53	50	47	43	45	39	47	41	48	45
MARIA	8	123	49	36	46	40	46	50			45	49
MARTIN	9	133	48	44	46	45	49	55	49	56	45	49
PAULUS	7	120	56	42	60	40	63	38				A
RIA	9	128	49	45	46	42	46	48			45	47
ROELF	7	130	58	58			63	58	58	58	60	57

IV, p.102) se verslae dat daar ten opsigte van hierdie leerlinge se stellingname teenoor hul gesinsituasie, pedagogiese vordering was.

Opmerkinge.

i) Die standerd wat aangedui is, is die standerd waarin die leerling gedurende 1974 was.

ii) Waar daar geen punte aangedui word nie, is dit omdat daar nie by daardie skool gedurende die betrokke kwartaal eksamen geskryf is nie.

Uit bostaande tabel kan die mate van onderprestasie baie duidelik afgelei word. Wanneer elke potensieel te vroeë skoolverlater se intelligensiesyfer met sy eie skolastiese prestasie vergelyk word en as die klasgemiddeld ook in berekening gebring word, is dit duidelik dat nie een van hierdie leerlinge naastenby in ooreenstemming met sy verstandelike moontlikhede presteer het nie. Indien verder in aanmerking geneem word dat hier gebruik gemaak word van die klasgemiddeld en nie die standerdgemiddeld nie, spreek die mate van onderprestasie nog duideliker aangesien hierdie leerlinge, vanweë hul volgehoue gebrekkige skoolverdering, reeds in 'n klas saam met gemiddelde of ondergemiddelde leerlinge geplaas is. Die erns van die potensieel te vroeë skoolverlatingsprobleem spreek ook opnuut uit bogenoemde gegewens.

Hier moet ook op die tendens gewys word dat daar veral in twee gevalle gedurende die verloop van die pedoterapie (wat gedurende die tweede en derde kwartaal van 1974 plaasgevind het) 'n verbetering in die leerlinge se skolastiese prestasie was, maar dat daar weer agteruitgang ingetree het na die afsluiting van die pedoterapie. Dit dui dus daarop dat hierdie leerlinge nog nie die volle verantwoordelikheid vir die optimale aktualisering van hul verstandelike moontlikhede aanvaar het nie of dat hul situasie nog onveranderd is en dat hulle dit nie sonder die leiding van die pedoterapeut kan verwerk nie.

Uit Tabel III blyk dat:

i) twee van die leerlinge, naamlik Maria en Martin skolasties met meer as 10% gemiddeld verbeter het gedurende die twee kwartale waarin hul pedoterapie ontvang het. By Martin

is daar egter weer 'n duidelike daling te bespeur direk na afsluiting van die pedoterapie. Wanneer die klasgemiddeld in aanmerking geneem word, verbeter Maria van 13% onder klasgemiddeld tot 4% bo klasgemiddeld (kyk Hoofstuk IV);

ii) die volgende agt leerling met 5 - 10% gemiddeld verbeter het:

ANNEMARIE,	ELIZE,
ANNETJIE,	FRIK,
CECILIA,	MARIAAN en
DAAN	RIA ;

iii) die volgende vier leerlinge se skoolastiese prestasie in verhouding tot die klasgemiddeld ongeveer konstant gebly het:

ANNA,	MARIANA en
JOHANNES,	ROELF ;

iv) die volgende drie leerlinge, ondanks die hulpverlening, se skoolastiese prestasie steeds gedaal het :

CORNA,	PAULUS
JOHAN en	

Daar het dus by 58,8% van die potensieel te vroeë skoolverlaters wat pedoterapie meegemaak het, 'n verbetering in die aktualisering van hul verstandelike moontlikhede ingetree. Verder is dit interessant om daarop te let dat die aanleidende faktore tot ses van laasgenoemde sewe leerlinge se probleem buite die primêre opvoedingsituasie gevind kan word (vgl. Tabel II, p.68). Dit mag daarop dui dat daar moontlik te min klem hierop gelê is in die terapeutiese situasie of dat dit moeiliker is om die skoolsituasie, die milieu of die persoonstruktuur te verander sodat die effek daarvan minder labiliserend van aard is.

Wanneer die uitkoms van hierdie ondersoek geëvalueer word aan die hand van die kriteria soos uiteengesit in Hoofstuk II (p. 42-51), blyk dit dat meer as die helfte van bogenoemde leerlinge:

i) gesteun is tot die betekening van die sinvolheid van hul bestaan en daarom skolasties beter presteer het ;

ii) gekom het tot selfbeoordeling en selfbegrip, veral ten opsigte van hul verstandelike moontlikhede ;

iii) gekom het tot groter agting vir hul eie menswaardigheid en moontlikhede ;

iv) hulle met die norm, ten opsigte van die aktualisering van hul verstandelike moontlikhede, geïdentifiseer het ;

v) die verantwoordelikheid aanvaar het vir die aktualisering van hul moontlikhede;

vi) weggebreek het van hul inspanningloosheid en beweeg in die rigting van uiteindelijke sedelik-selfstandige besluitvorming en handeling en tot die vorming van h eie lewensopvatting.

4. Samevattende opmerkings.

Daar is in hierdie hoofstuk gepoog om h beeld te gee van die verloop en uitkoms van die hulpverlening aan die potensieel te vroeë skoolverlaters wat by hierdie ondersoek betrokke was.

Wanneer opnuut in aanmerking geneem word dat met elke potensieel te vroeë skoolverlater slegs 9 - 12 pedoterapeutiese gesprekke gevoer is en dat dit met allerlei onderbrekings (eksamens, vakansies) gepaard gegaan het, dan is die moontlikheid nie uitgesluit nie dat die uitwerking van die hulpverlening nog beter sou gewees het indien die intensiteit daarvan hoër kon gewees het, in die sin dat dieselfde aantal pedoterapeutiese gesprekke oor h korter termyn gestrek het. Die leerlinge wat nie skolasties verbeter het nie, wou waarskynlik ook verbeter het indien die hulpverlening langer volgehou was. Hier moet ook weer daarop gewys word dat die skolastiese prestasie van hierdie leerlinge nie as die enigste kriterium gebruik moet word ter evaluering van die pedoterapeutiese gebeure nie, maar dat ook hulle herbelewing en nuwe singewing aan hul situasie in aanmerking geneem moet word.

5. Verwysings.

1. Bondesio, M.J. : Die kenrelasie tussen die potensiele skoolverlater en die onderwyser as ortopedagogiese opgawe vir die hoërskool, Ongepubliseerde M.Ed. - verhandeling, U.P., 1970.
2. Botha, T.R. : Die dualiteit in die leerverhoudinge van die potensiele skoolverlater, R.G.N. Publikasiereeks Nr. 28, 1973.
3. Botha, T.R. : 'n Sosio-ortopedagogiese perspektief op die leefwêreld van die swaksiende kind met verwysing na enkele belewingsmomente. Pedagogiek Studies Nr. 75, U.P. 1973
4. Ferreira, G.V. : 'n Pedokliniese ondersoek na die vasgelopenheid van die skoolverlater in sy leerwêreld as beleweniswêreld, Ongepubliseerde M.Ed. - verhandeling, U.P., 1968.
5. Guinery, M. : How to study, George Allen & Unwin Limited, London, 1967.
6. Heese, K.W. : Studie : hoe om te studeer, Pro Ecclesia - Drukkery, Stellenbosch, 1940.
7. Kotzé, J.M.A. : Die leerwêreld van die breinbeskadigde kind as beleweniswêreld : 'n Psigologies - pedagogiese evaluering, Ongepubliseerde D.Ed. - proefskrif, U.P. 1968.
8. Landman, W.A. : Leesboek vir die Christen opvoeder, N.G. Kerkboekhandel, Pretoria 1974.
9. Landman, W.A. en Kilian, C.J.G. : Leesboek vir die opvoedkundestudent en onderwyser, Juta en Kie Bpk., Kaapstad/Wynberg/Johannesburg, 1972.
10. Landman, W.A., Roos, S.G. en Liebenberg, C.R. : Opvoedkunde en opvoedingsleer vir beginners, Universiteituitgewers en -boekhandelaars (Edms) Bpk., Stellenbosch/Grahamstad, Derde druk, 1972.
11. Louw, W.J. : 'n Verkenning van die leefwêreld van die skoolverlater, Ongepubliseerde M.Ed. - verhandeling, Universiteit van Pretoria, 1967.
12. Pretorius, W.J.M. : Grondslae van die Pedoterapie, McGraw - Hill Boekmaatskappy, Johannesburg, 1972.

13. Putter, H.J.: Die ontoereikende verwerking van die opvoedingsgebeure as aanleiding tot te vroeë skoolverlating, Ongepubliseerde M.Ed. - verhandeling, U.P. 1973.
 14. Sonnekus, M.C.H. (red) : Psigopedagogiek. n Inleidende oriëntering, Universiteituitgewers en -boekhandelaars (Edms) Bpk., Stellenbosch/Grahamstad, 1973.
 15. Suid-Afrikaanse Raad vir Geesteswetenskaplike Navorsing : Handleiding vir die 19 - Veld-Belangstellingsvraelys, Instituut vir Psigometriese navorsing, Pretoria, 1971.
 16. Suid-Afrikaanse Raad vir Geesteswetenskaplike Navorsing : Handleiding vir die P.H.S.F. - Verhoudingevraelys, Instituut vir Psigometriese navorsing, Pretoria, 1971.
-